

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

จะมีการศึกษาโดยแยกเป็น 3 ส่วนคือ

1. การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของบัว
2. การศึกษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้แก่คุณภาพน้ำและดินพื้นน้ำในแหล่งน้ำที่มีบัว
3. การศึกษาการเจริญเติบโตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเจริญเติบโตของบัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

สถานที่ทำการวิจัยและวัสดุอุปกรณ์

1. การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของบัว

1.1 สถานที่ทำการวิจัย

การสำรวจบัวในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ และความหนาแน่นของแหล่งน้ำที่มีบัว ตามเส้นทางสายหลัก 8 เส้นทาง ดังนี้

1. รหัสA อุบลราชธานี-ตาลสุ่ม โขงเจียม	ทางหลวงหมายเลข 321
2. รหัสB อุบลราชธานี-สิรินธร	ทางหลวงหมายเลข 217
3. รหัสC อุบลราชธานี-เดชอุดม,บุญศรี	ทางหลวงหมายเลข 24,2182
4. รหัสD อุบลราชธานี-โนนคูณ	ทางหลวงหมายเลข 2178
5. รหัสE อุบลราชธานี-ศรีสะเกษ	ทางหลวงหมายเลข 226
6. รหัสF อุบลราชธานี-ยโสธร	ทางหลวงหมายเลข 23
7. รหัสG อุบลราชธานี-อำนาจเจริญ	ทางหลวงหมายเลข 212
8. รหัสH อุบลราชธานี-เขมราฐ	ทางหลวงหมายเลข 2050

1.2 การเตรียมวัสดุ/ อุปกรณ์

1. กล้องถ่ายรูป
2. แบบฟอร์มจดบันทึก ลักษณะทั่วไป
3. ปากกา
4. ตลับเมตร
5. เครื่องจับพิกัดแผนที่ (GPS)
6. คู่มือจำแนกบัว

2. การศึกษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมของบัว

2.1 สถานที่ทำการวิจัย

สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อกำหนดจุดในการเก็บตัวอย่างคุณภาพสิ่งแวดล้อมคือคุณภาพน้ำและคุณภาพดินพื้นน้ำ ในแหล่งน้ำที่มีบัว จาก 8 เส้นทางหลัก โดยใช้เส้นทางละ 2-3 ตัวอย่าง รวมทั้งหมด 21 จุด หรือตัวอย่าง ดังนี้

1. รหัส A1, A2, A3 อุบลราชธานี-ตาลชุม,โขงเจียม	จำนวน 3 จุด
2. รหัส B6, B7, B9 อุบลราชธานี-สิรินธร	จำนวน 3 จุด
3. รหัส C1, C15, C16 อุบลราชธานี-เดชอุดม,บุญศรี	จำนวน 3 จุด
4. รหัส D2, D3 อุบลราชธานี-สำโรง	จำนวน 2 จุด
5. รหัส E2, E6 อุบลราชธานี-ห้วยชะยุ้ง	จำนวน 2 จุด
6. รหัส F2, F4, F5 อุบลราชธานี-เซียงโน	จำนวน 3 จุด
7. รหัส G1, G3, G6 อุบลราชธานี-ม่วงสามสิบ	จำนวน 3 จุด
8. รหัส H1, H8 อุบลราชธานี-เขมราฐ	จำนวน 2 จุด

2.2 การเตรียมวัสดุ/ อุปกรณ์

1. อุปกรณ์ตรวจวัดคุณภาพน้ำภาคสนาม และขวดเก็บตัวอย่างน้ำ
2. กล้องถ่ายรูป
3. แบบฟอร์มจดบันทึก ลักษณะทั่วไป
4. ปากกา
5. ตลับเมตร
6. ถุงพลาสติก เพื่อเก็บตัวอย่างดิน
7. เครื่องจับพิกัดแผนที่ (GPS)
8. คู่มือจำแนกประเภทบัว

3. การศึกษาการเจริญเติบโตของบัวและปัจจัยมีเกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของบัว

3.1 สถานที่ทำการวิจัย

- 1) สถานที่ปลูกบัว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี บ้านยางน้อย โดยใช้ท่อซีเมนต์ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 80 เซนติเมตร และสูง 60 เซนติเมตร มีฝาปิดก้นท่อ จำนวน 200 ท่อ (ท่อชั้นเดียว 180 ท่อ ท่อ 2 ชั้น 20 ท่อ) และและกระถางบัวขนาดกลาง จำนวน 200 กระถาง
- 2) สถานที่ปลูกบัว และอนุบาลบัวบ้านเลขที่ 213 หมู่ที่ 12 ต. ไร่น้อย อ. เมือง จ. อุบลราชธานี โดยใช้ท่อซีเมนต์จำนวน 50 ท่อ กระถางกระถางบัว จำนวน 200 กระถาง
- 3) บัวในแหล่งน้ำธรรมชาติ จำนวน 8 แห่ง

3.2 วัสดุและอุปกรณ์ในการศึกษา

1. กล้องถ่ายรูป
2. ตลับเมตร
3. ถังน้ำ
4. ปู่เคมี
5. ดินเหนียว
6. ป้ายชื่อ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษา ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการสำรวจความหลากหลายของบัวในแหล่งน้ำธรรมชาติในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับ

คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของบัว รวมทั้งการเจริญเติบโตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของบัว

2. ผู้วิจัยออกสำรวจความหลากหลายของบัวในแหล่งน้ำธรรมชาติในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี 8 เส้นทางสายหลัก และเส้นทางที่เชื่อมระหว่างเส้นทางหลัก รวมทั้งการเก็บตัวอย่างคุณภาพน้ำและคุณภาพดิน ในแหล่งน้ำที่มีบัว เพื่อศึกษาคุณสมบัติของน้ำและดินดังกล่าว ตลอดจนเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของบัว

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ มาแยกประเภท ชนิดของบัวที่พบในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ตามแบบนักพฤกษศาสตร์ คุณภาพน้ำและดินที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของบัว และการเจริญเติบโตของบัว รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของบัว

4. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของบัวและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตจากจากบัวที่เลี้ยงในกระถาง และจากแหล่งน้ำธรรมชาติ

5. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ ตรวจสอบความสมบูรณ์ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมหากข้อมูลยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

รูปแบบงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาจากการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ ทั้งด้านความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพน้ำ คุณภาพดินพื้นน้ำ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของบัว และเป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาการเจริญเติบโตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตโดยการเลี้ยงบัวในกระถาง

ขั้นตอนการวิจัย

1. การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของบัว

การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของบัว ในแหล่งน้ำที่มีบัวตามธรรมชาติในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยดำเนินการระหว่าง เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 โดยมีขั้นตอนการเก็บตัวอย่างดังนี้

1) การหาข้อมูลโดยศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วยการสำรวจเบื้องต้น ในแหล่งน้ำที่มีบัว ตามเส้นทางหลัก 8 เส้นทาง โดยใช้การสังเกต ตามเส้นทางที่รถยนต์ผ่าน ในระยะที่สายตามองเห็น ไม่เกิน 100 เมตรจากถนนสายหลักโดยมีขั้นตอนดังนี้

2) จับพิกัด GPS ของแหล่งน้ำที่มีบัว ถ้าเป็นแหล่งน้ำติดต่อกันเป็นแนวยาวตามถนนหรืออยู่ติดกัน ถือว่าเป็นแหล่งน้ำที่มีบัวพิกัดเดียวกัน บันทึกข้อมูล

3) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่มีบัวเบื้องต้น เช่น ขนาดและความลึกแหล่งน้ำ ลักษณะทางนิเวศวิทยาของแหล่งน้ำ คุณสมบัติของน้ำเบื้องต้น รวมทั้งประเภทของบัวที่เกิดในแหล่งน้ำบันทึกข้อมูลไว้

4) ศึกษาการเจริญเติบโตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโต เบื้องต้น บันทึกข้อมูล

2. การศึกษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมของบัว

2.1 การศึกษาคุณภาพน้ำ

การศึกษาคุณภาพน้ำ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ทำการสุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง เพื่อเป็นตัวแทนในการศึกษาคุณภาพน้ำ หลังจากทำการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของบัวในเบื้องต้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยสุ่มตัวอย่างได้ 21 จุด จากถนนสายหลัก 8 เส้นทาง
- 2) ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลคุณภาพน้ำภาคสนาม ณ 21 จุดดังกล่าว โดยใช้ค่าความเป็นกรดต่าง ค่าออกซิเจนที่ละลายในน้ำ ค่าการนำไฟฟ้า เป็นต้น
- 3) เก็บตัวอย่างน้ำ ตามจุดต่างๆ ทั้ง 21 จุด ใส่ขวดเก็บตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ โดยมีพารามิเตอร์ที่ศึกษา ดังนี้

ด้านกายภาพ

- 1) ความเป็นกรดเบส (pH)
- 2) การนำไฟฟ้า (Electrical Conductivity, EC)
- 3) อุณหภูมิ (T)
- 4) ของแข็งทั้งหมด(TS)

ด้านเคมี

- 1) BOD (ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำที่จุลินทรีย์ใช้ในการย่อยสลายสารอินทรีย์)
- 2) DO (ออกซิเจนที่ละลายน้ำ)
- 3) TKN (ไนโตรเจน)

1) เครื่องมือและอุปกรณ์ ในการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ

- เครื่องชั่ง 4 ตำแหน่ง
- โถดูดความชื้น
- Hot Plate
- DO Meter
- pH Meter
- เครื่องเติมอากาศ
- ตู้อบ
- Hood
- ชุดเครื่องมือสำหรับการย่อย
- ชุดเครื่องมือสำหรับกลั่นแอมโมเนีย
- Spectrophotometer
- ขวดบีโอดี (ขนาด 300 มิลลิลิตร)
- กระจกตวง
- ขนาด 100 มิลลิลิตร
- ขนาด 1,000 มิลลิลิตร
- บิวเรต , ก้ามปู
- ขวดรูปกรวย (ขนาด 250 มิลลิลิตร)

- ขวดปรับปริมาตร
- ขนาด 50 มิลลิลิตร
- ขนาด 500 มิลลิลิตร
- ขนาด 1,000 มิลลิลิตร
- ถ้วยกระเบื้อง (ขนาด 60 มิลลิลิตร)
- ปากคืบ
- กระดาษกรองเบอร์ 5
- แท่งแก้วคนสาร
- ปีกเกอร์ ขนาด 100, 600 และ 1000 มิลลิลิตร
- ปีเปต ขนาด 1, 5 และ 25 มิลลิลิตร
- หลอดเจลดาลท์ ขนาด 800 มิลลิลิตร

2) สารเคมี ที่ใช้ในการวิเคราะห์น้ำ

- โปแทสเซียมไดไฮโดรเจนฟอสเฟต
- ไดโซเดียมไฮโดรเจนฟอสเฟตเฮปตะไฮเดรต
- ไดโปแทสเซียมไฮโดรเจนฟอสเฟต
- แอมโมเนียมคลอไรด์
- แมกนีเซียมซัลเฟตเฮปตะไฮเดรต
- แคลเซียมคลอไรด์
- เพอริคคลอไรด์เฮกซะไฮเดรต
- แมงกานีสซัลเฟตโมโนไฮเดรต
- โซเดียมไฮดรอกไซด์
- โซเดียมไอโอดด์
- โซเดียมเอไซด์
- ซัลฟูริกเข้มข้น (30 นอร์มัล)
- แป้ง
- เซลลิโวลิก
- โซเดียมไธโอซัลเฟตเพนตะไฮเดรต
- โปแทสเซียมไดโครเมต
- โซเดียมซัลไฟต์
- กรดไนตริกเข้มข้น
- พรอทอกไซด์
- โปแทสเซียมซัลเฟต
- เอทานอล 95%
- ฟีนอล์ฟทาลีน
- แอนติโมนิโปแทสเซียมทาเทรต
- แอมโมเนียโมลิบเดรต

- แอสคอร์บิกแอซิด
- เมทิลเรด

3) วิธีวิเคราะห์

การวิเคราะห์คุณภาพน้ำในพารามิเตอร์ต่างๆ ใช้วิธีการของ Standard Method โดยการใช้การวิเคราะห์ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 วิธีการวิเคราะห์น้ำ

พารามิเตอร์	วิธีการในการวิเคราะห์
ความเป็นกรด – ด่าง (pH)	pH – Meter
อุณหภูมิ	เทอร์โมมิเตอร์
ค่าการนำไฟฟ้า (EC)	เครื่องวัดค่าการนำไฟฟ้า
ของแข็งทั้งหมด (TS)	Gravimetric Method
BOD	Direct Method
DO	DO – Meter
TKN	Kjeldahl (Total Kjeldahl Nitrogen; TKN)

3.1) การวิเคราะห์หาค่าอุณหภูมิ

1. เทอร์โมมิเตอร์
2. ปีกเกอร์ ขนาด 100 มิลลิลิตร

วิธีการวัด

1. หลังจากเปิดเครื่องวัดอุณหภูมิ ควรรอประมาณ 15 นาที ก่อนใช้งาน เพื่อให้เครื่องเตรียมพร้อมในการใช้งาน
2. ก่อนวัดเขย่าตัวอย่างให้เข้ากันดี เทใส่ปีกเกอร์ จุ่มอิเล็กโทรด สังเกตตัวเลขที่หยุดนิ่ง และบันทึกผล
3. เมื่อจะวัดตัวอย่างต่อไปให้ฉีดล้างอิเล็กโทรดด้วยน้ำกลั่นแล้วซับด้วยกระดาษ หรือผ้านุ่มๆ แล้วจึงวัดตัวอย่างถัดไป แต่ถ้าจะเลิกวัดหลังจากที่ล้างอิเล็กโทรดด้วยน้ำกลั่นจนสะอาด และซับให้แห้ง

3.2) การวิเคราะห์หาค่าพีเอช (pH)

ค่าความเป็นกรดเบสหรือพีเอช (pH) เป็นค่าที่แสดงปริมาณความเข้มข้นของอนุภาคไฮโดรเจนในน้ำ (H^+) pH มีความสำคัญในการควบคุมคุณภาพน้ำและน้ำเสียมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิต ควบคุมการกักกรองของท่อเหล็ก และใช้ในการควบคุมให้สารเคมีที่ใช้บำบัดน้ำเสียทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปน้ำในธรรมชาติจะมีค่า pH อยู่ในช่วง 4-9 ค่า pH แต่ช่วง pH ที่เหมาะสมกับสิ่งมีชีวิตในน้ำจะมีค่าอยู่ในช่วง 6.0 – 8.0 น้ำธรรมชาติส่วนมากมักจะมีค่า

pH มากกว่า 7 ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากในน้ำมีปริมาณไอออน พวกไบคาร์บอเนต และคาร์บอเนต เป็นองค์ประกอบอยู่ด้วย

การวัด pH นั้นต้องคำนึงถึงอุณหภูมิเป็นสำคัญ เพราะอุณหภูมิจะเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเกิดไอออนในน้ำซึ่งถ้าไอออนลดลงจะมีผลทำให้มีการเพิ่มความเป็นเบสของน้ำขึ้น ด้วยนอกจากนั้นอุณหภูมิของน้ำกับบัฟเฟอร์ที่ใช้ในการปรับค่าจะต้องมีอุณหภูมิที่ใกล้เคียงกันด้วย มิฉะนั้นผลของการวัด pH จะเกิดการผิดพลาดขึ้นได้ ดังนั้นในการวัด pH มักจะทำควบคู่ไปกับการวัด อุณหภูมิ

เครื่องมือ

1. เครื่องวัดพีเอช
2. ปีกเกอร์
3. Magnetic Stirrer

สารเคมี

1. สารละลายมาตรฐานพีเอช (บัฟเฟอร์) pH = 4 , 7 , 10

วิธีวัดพีเอช

1. หลังจากเปิดเครื่องวัดพีเอช ควรรอประมาณ 15 นาที ก่อนใช้งาน เพื่อให้เครื่องเตรียมพร้อมในการใช้งาน
2. ก่อนวัดเขย่าตัวอย่างให้เข้ากันดี เทใส่ปีกเกอร์ จุ่มอิเล็กโทรด อ่านค่าที่หยุดนิ่ง สังเกตและบันทึกผล
3. เมื่อจะวัดตัวอย่างต่อไปให้ฉีดล้างอิเล็กโทรดด้วยน้ำกลั่นแล้วซับด้วยกระดาษ หรือ ฝ้านุ่มๆ แล้วจึงวัดตัวอย่างถัดไป แต่ถ้าจะเลิกวัดหลังจากที่ล้างอิเล็กโทรดด้วยน้ำกลั่นจนสะอาดและ ซับให้แห้ง

3.3) การวิเคราะห์ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ (Dissolve Oxygen, DO)

การหาค่า DO คือ การหาปริมาณออกซิเจนละลายน้ำอันเป็นดัชนีวัดคุณภาพของน้ำ สำคัญปริมาณออกซิเจนซึ่งละลายในน้ำมีความสัมพันธ์กับ

1. อุณหภูมิของน้ำ
2. ความกดดันของอากาศ
3. สิ่งเจือปนในน้ำ (Impurities) เช่น เกลือชนิดต่าง ๆ

การหาค่าออกซิเจนละลายสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การวัดโดยใช้เครื่องดีไอมิเตอร์ หรือออกซิเจนมิเตอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สามารถวัดปริมาณออกซิเจนที่ละลายอยู่ในสารละลาย เป็น มก./ลิตร ได้โดยตรง หรือจะใช้วิธีทางเคมี เช่น วิธี เอไซด์โมดิฟิเคชัน ของไอโอมเมตริก ซึ่ง เหมาะสำหรับการหาปริมาณออกซิเจนที่ละลายอยู่ในน้ำสกปรก เช่นน้ำทิ้ง น้ำในแม่น้ำ ถ้า คลอง เป็นต้น

การควบคุมคุณภาพ

การวิเคราะห์ทางเคมี

1. วิถีไฮโดรเมติฟิเคชัน กำจัดสารบวกรวไนโตรเจนแต่ยังมีสารอินทรีย์ละลายน้ำของแข็งแขวนลอยและเหล็ก เป็นสารบวกรวอยู่ ถ้ามีสารบวกรวดังกล่าวต้องกำจัดออกก่อนการวิเคราะห์
2. ออกซิเจนละลายน้ำควรจะวิเคราะห์ทันทีที่จุดเก็บตัวอย่าง ถ้าไม่สามารถวิเคราะห์ได้ทันทีควรจะตรึงออกซิเจนโดยกรดซัลฟูริกและโซเดียมเอไซด์ เพื่อหยุดกิจกรรมของแบคทีเรีย โดยต้องเก็บตัวอย่างให้เต็มขวดปิดให้แน่นเพื่อที่การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิจะไม่มีผลต่อปริมาณของออกซิเจนในตัวอย่าง
3. น้ำแป้งมีอายุการใช้งาน 1 เดือน เว้นแต่จะเติมสารเคมีรักษาสภาพ (ในที่นี้ใช้ซาลิกไซคลิก หรือ คลอโรฟอร์ม ก้นขวด)
4. ไม่เขย่าตัวอย่างน้ำ เพื่อป้องกันออกซิเจนจากภายนอกละลายลงในตัวอย่าง
5. ไม่เปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ เพราะอุณหภูมิมีผลต่อความสามารถในการละลายของออกซิเจน
6. ไม่เจือจางตัวอย่าง ห้ามผู้วิเคราะห์สับสนกับการวิเคราะห์บีโอดี
7. ขณะเก็บตัวอย่างหรือวิเคราะห์ต้องไม่ให้อากาศเข้าไปเพิ่มในน้ำตัวอย่าง

การใช้เครื่อง DO Meter

1. ต้องปรับเทียบ (Calibration) เครื่องวัดดีโอทุกวันที่ใช้ โดยเทียบกับออกซิเจนอิ่มตัว ในอากาศและควรปรับเทียบกับวิถีไฮโดรเมติฟิเคชันด้วยตัวอย่างเดียวกันเป็นระยะ ๆ
2. ควรเปลี่ยนเมมเบรนของหัววัด (Probe) บ่อยๆ ตามวิธีที่ระบุ และเมื่ออ่านได้ ไม่เที่ยงตรง เนื่องจากมีของแข็งแขวนลอยสะสมบนเมมเบรนและรบกวนการวัด ให้เปลี่ยนหัววัดใหม่
3. อ่านค่าออกซิเจนละลายทันทีหลังเก็บตัวอย่าง

การวิเคราะห์ปริมาณออกซิเจนในน้ำทำได้หลายวิธี

1. วิธีทางเคมี ซึ่งวิธีที่ได้รับความนิยมมาก ได้แก่ The Azide Modification of The Winkler Method
2. Membran Electrode Method หรือเครื่องมือที่เรียกว่า DO Meter ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ขบวนการเคมีไฟฟ้า โดยถือหลักอัตราการแพร่ของโมเลกุลออกซิเจนผ่านเยื่อ (Membran) ที่ความเฉพาะเจาะจงกับออกซิเจน โดยที่เยื่อนี้อยู่ใน Working Electrode การวิเคราะห์ DO จะใช้วิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับสารบวกรวที่มีอยู่ในน้ำตัวอย่างนั้นๆ และความแม่นยำของผลที่ได้จากการวิเคราะห์

สารเคมี

1. Manganese Sulfate ($\text{MnSO}_4 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$, $\text{MnSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$, $\text{MnSO}_4 \cdot \text{H}_2\text{O}$)
2. Sodium Thiosulfate ($\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$)
3. Sulfuric Acid
4. Alkali – Iodide – Azide (AIA)
5. น้ำแป้ง

เครื่องมือ

1. ขวด บีโอดี ขนาด 300 มิลลิลิตร พร้อมจุกปิด

2. ขวดวัดปริมาตร (Volumetric Flask) ขนาด 1000 มิลลิลิตร
3. บิวเรต (Burette) 50 มิลลิลิตร พร้อมขาตั้งและก้ามปู
4. ปิเปต (Pipet) ขนาด 1 มิลลิลิตร จำนวน 3 อัน
5. กระจกตวง (Cylinder) ขนาด 100 มิลลิลิตร
6. หลอดหยด (Dropper) จำนวน 3 อัน
7. ลูกยาง 1 อัน
8. ขวดเก็บสารละลาย ขนาด 500 และ 1000 มิลลิลิตร

การเตรียมสารเคมี

1. สารละลาย Manganese Sulfate ($MnSO_4$): ละลาย $MnSO_4 \cdot 4H_2O$ หนัก 480.0 g $MnSO_4 \cdot 2H_2O$ หนัก 400.0 g หรือ $MnSO_4 \cdot H_2O$ หนัก 364 g ในน้ำกลั่นกรองแล้ว ปรับปริมาตรครบ 1,000 ml

2. สารละลาย Alkali – Iodide – Azide (AIA) : ละลาย NaOH หนัก 500.0 g และ NaI หนัก 135.0 g หรือ KOH หนัก 700.0 g และ KI หนัก 150.0 g ในน้ำปรับปริมาตรครบ 1000 ml เติม NaN_3 หนัก 10.0 ซึ่งละลายในน้ำกลั่น 40 ml

3. กรดซัลฟูริกเข้มข้น (H_2SO_4 Concentration); 1ml. = AIA 3 มล.

4. สารละลายน้ำแป้ง (Starch Solution) : ละลาย Soluble Starch หนัก 5.0 g ในน้ำกลั่นเล็กน้อยแล้วค่อย ๆ เติมในน้ำต้มประมาณ 800 ml ให้เข้ากัน เติมน้ำให้ได้ 1000 ml ต้มให้เดือดประมาณ 2-3 นาที ตั้งทิ้งให้เย็น เติม Salicylic Acid 1.25 g เพื่อเก็บรักษาได้นานขึ้น

5. สารละลายมาตรฐาน $Na_2S_2O_3 \cdot 5H_2O$ 0.025 N : ละลาย $Na_2S_2O_3 \cdot 5H_2O$ หนัก 6.205 g และ NaOH หนัก 0.4 ในน้ำต้มที่เย็นแล้วปรับปริมาตรครบ 1000

การเทียบมาตรฐาน $Na_2S_2O_3$ โดยใช้ $K_2Cr_2O_7$ 0.025 N

1. ละลาย KI หนัก 2 g ละลายน้ำกลั่น 100 ml
2. เติม H_2SO_4 (1:9) 10 ml และเติม $K_2Cr_2O_7$ 0.025 N 20 ml
3. ปรับปริมาตรครบ 200 ml ไตเตรตด้วย $Na_2S_2O_3$ 0.025 N
4. เติมน้ำแป้งเมื่อใกล้ถึงจุดยุติ (สังเกตจากสีของสารละลายมีสีเหลืองจาง)
5. ที่จุดยุติสารละลายเปลี่ยนจากสีน้ำเงินเป็นใสไม่มีสี
6. สารละลายมาตรฐานโพแทสเซียมไปไอโอเตรต 0.025 นอร์มัล

สารละลายโพแทสเซียมไปไอโอเตรต ($KH(IO_3)_2$) 812.4 มิลลิกรัม(อบอุ่นให้แห้งที่ $105^\circ C$ ก่องซัง) ในน้ำกลั่นและปรับปริมาตรให้เป็น 1 ลิตร สารละลายมาตรฐานนี้ทำหน้าที่เป็นสารละลายมาตรฐานปฐมภูมิ (Primary Standard) เพื่อทราบหาความเข้มข้นที่แน่นอนของสารละลายมาตรฐานทุติยภูมิ (Secondary Standard)

การคำนวณ

$$\text{Normal. Of } Na_2S_2O_3 = \frac{20 \times 0.025}{\text{ml. of } Na_2S_2O_3}$$

หรือ $DO, \text{ mg/L} = \text{ml ของ } Na_2S_2O_3 \text{ ที่ใช้ในการไตเตรต}$

วิธีการวิเคราะห์

1. ใส่ตัวอย่างน้ำลงในขวด BOD ขนาด 300 ml (ระวังอย่าให้มีฟองอากาศ)(ในกรณีถ้าตัวอย่างน้ำมีค่า Fe^{3+} มากกว่าหรือเท่ากับ 5 mg/l ให้เติมสารละลาย KF ลงไป 1 ml)
2. เติมสารละลาย $MnSO_4$ และสารละลาย Alkali – Iodide – Azide (AIA) 1 ml โดยจุ่มให้ปลายปิเปตอยู่ใต้ผิวของน้ำตัวอย่าง
3. ปิดจุกเขย่าขวดโดยกลับขวดไปมา (ประมาณ 15 ครั้ง)เพื่อให้ออกซิเจนในน้ำทำปฏิกิริยาได้ทั่วถึง ทิ้งให้ตกตะกอนประมาณครึ่งขวด
4. เติม Conc. H_2SO_4 1 ml โดยให้กรดค่อย ๆ ไหลลงไปตามคอขวด
5. ปิดจุกเขย่าขวดโดยกลับขวดไปมา (ประมาณ 15 ครั้ง)จนตะกอนละลายหมด
6. นำน้ำตัวอย่างในขวดมา 201 ml ใส่ ขวดรูปชมพู่ ขนาด 250 ml
7. ไตเตรตด้วยสารละลาย $Na_2S_2O_3$ 0.025 N ใช้น้ำแบ่งเป็นอินดิเคเตอร์ จุดยุติจะเปลี่ยนจากน้ำเงินเป็นใสไม่มีสี

การคำนวณ

$$DO \text{ (mg/l)} = \frac{A \times N \times 8000}{200}$$

A=ml ของ $Na_2S_2O_3$ ที่ใช้ไตเตรตกับ Sample

N = Normality ของ $Na_2S_2O_3$

3.4) การวิเคราะห์หาค่า BOD

BOD คือ ปริมาณออกซิเจนที่แบคทีเรียใช้ในการย่อยสารอินทรีย์ชนิดที่ย่อยสลายได้ภายใต้สภาวะที่มีออกซิเจน จากขบวนการนี้แบคทีเรียจะได้รับพลังงานเพื่อใช้ในการเจริญเติบโตและแบ่งตัวต่อไป ผลลัพธ์สุดท้ายของการออกซิไดซ์สารอาหารเหล่านี้อาจเป็นคาร์บอนไดออกไซด์ น้ำ หรือ แอมโมเนีย ขึ้นอยู่กับชนิดของสารอาหาร

ค่า BOD จะบอกถึงกำลังความสกปรกของน้ำเสียต่าง ๆ ในเทอมของออกซิเจนซึ่งต้องการใช้เมื่อปล่อยน้ำเสียนั้นลงสู่แม่น้ำลำคลองซึ่งมีสภาวะที่มีออกซิเจนอยู่ การหาค่า BOD ยังมีความสำคัญในการควบคุมความสกปรกของลำธาร แม่น้ำต่าง ๆ เพราะค่า BOD จะบอกถึงความสกปรกของแหล่งน้ำนั้น

ความสำคัญของค่า BOD

1. เพื่อหาลำดับความสกปรกของน้ำเสียต่าง ๆ ในเทอมของออกซิเจนที่ต้องการเพื่อใช้ในการออกซิไดซ์สารอินทรีย์
2. ใช้หาปริมาณของสารอินทรีย์ที่มีอยู่ในน้ำเพื่อนำไปหาอัตราการออกซิไดซ์ที่เกิดหรือเพื่อหาอัตราที่ BOD จะถูกใช้ไป
3. ใช้ในการควบคุมความสกปรกของแม่น้ำ ลำธาร ว่าควรจะทำจัดสารอินทรีย์ที่จะทิ้งลงน้ำเท่าใด เพื่อที่จะให้มีระดับออกซิเจนในน้ำ เหลืออยู่ตามต้องการ
4. ใช้วัดความสามารถของแหล่งน้ำที่จะกำจัดความสกปรกโดยธรรมชาติ
5. ใช้ตรวจคุณภาพของน้ำทิ้ง
6. ใช้หาประสิทธิภาพของโรงกำจัดน้ำโสโครก
7. ใช้ในการออกแบบระบบบำบัดน้ำเสีย

การวิเคราะห์หาค่าบีโอดี วิธี Direct Method

เครื่องมือและอุปกรณ์

1. ตู้อินคิวเบต (Incubator) ซึ่งสามารถควบคุมและปรับอุณหภูมิได้เองตามอัตโนมัติ 20 ± 1 องศาเซลเซียส และต้องเป็นตู้ซึ่งสามารถป้องกันไม่ให้แสงผ่านเข้าไปได้
2. ขวดบีโอดี ขนาด 300 มิลลิลิตร ซึ่งจุกปิดเป็นจุกแก้วปิดสนิท
3. อุปกรณ์เครื่องแก้วต่าง ๆ เช่น บิวเรตต์ (Burette) ขนาด 50 มิลลิลิตร ขวดรูปชมพู่ (Erlenmeyer Flask) ขนาด 250 มิลลิลิตร กระจกบอขวดขนาด 1000 มิลลิลิตร
4. เครื่องเติมอากาศ

สารเคมี

1. Manganese Sulfate ($\text{MnSO}_4 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$, $\text{MnSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$, $\text{MnSO}_4 \cdot \text{H}_2\text{O}$)
2. Sodium Thiosulfate ($\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$)
3. Sulfuric Acid
4. Alkali – Iodide – Azide (AIA)
5. น้ำแข็ง

การเตรียมสารเคมี

1. น้ำกลั่น ต้องมีคุณภาพดี ควรมีทองแดงน้อยกว่า 0.001 มิลลิกรัม/ลิตร ปราศจากคลอรีน คลอรามิน สารอินทรีย์ กรดและด่าง (pH ต้องเป็นกลาง) สารละลายฟอสเฟต บัฟเฟอร์
  2. ละลายโพแทสเซียมไดไฮโดรเจนฟอสเฟต 8.5 กรัม ไดไฮโดรเจนฟอสเฟตเฮปตะไฮเดรต 33.4 กรัม ไดโพแทสเซียมไฮโดรเจนฟอสเฟต 22.75 กรัม และแอมโมเนียมคลอไรด์ 1.7 กรัม ในน้ำกลั่น 500 มิลลิลิตร แล้วเจือจางเป็น 1 ลิตร สารละลายแมกนีเซียมซัลเฟต
  3. ละลายแมกนีเซียมซัลเฟตเฮปตะไฮเดรต 22.5 กรัม ในน้ำกลั่นแล้วเจือจางเป็น 1 ลิตร สารละลายแคลเซียมคลอไรด์ ละลายแมกนีเซียมคลอไรด์ปราศจากน้ำ 27.5 กรัม ในน้ำกลั่นแล้วเจือจางเป็น 1 ลิตร สารละลายเฟอร์ริกคลอไรด์ ละลายเฟอร์ริกคลอไรด์เฮกซะไฮเดรต 0.25 กรัม แล้วเจือจางเป็น 1 ลิตร
  4. แมงกานีสซัลเฟต ละลายแมงกานีสซัลเฟตโมโนไฮเดรต 364 กรัม หรือแมงกานีสซัลเฟตเตตราไฮเดรต 480 กรัม หรือแมงกานีสซัลเฟตไดไฮเดรต 480 กรัม หรือแมงกานีสซัลเฟตไดไฮเดรต 400 กรัมในกลั่น กรองแล้วเจือจางเป็น 1 ลิตร สารละลายอัลคาไล-ไอโอดัด-เอไซด์ ละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ 500 กรัม (หรือโพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ 700 กรัม) และโซเดียมไอโอดัด 135 กรัม (หรือโพแทสเซียมไอโอดัด 150 กรัม) ในน้ำกลั่นเจือจางเป็น 1 ลิตรและละลายโซเดียมเอไซด์ 10 กรัม ในน้ำกลั่น 40 มิลลิลิตร และเติมลงในสารละลายข้างต้น กรดซัลฟูริกเข้มข้น (36 N)
  5. น้ำแข็ง ละลายแข็ง 5 กรัม ในน้ำต้ม 800 มิลลิลิตร เติมน้ำให้ได้ 1 ลิตร ต้มให้เดือด 2-3 นาที ตั้งค้างคืน ใช้น้ำใส เติมกรดโซลิไซลิก 1.25 กรัม ต่อน้ำแข็ง 1 ลิตร
  6. สารละลายโซเดียมเรโอซัลเฟต 0.1 นอร์มัล ละลายโซเดียมเรโอซัลเฟตเพนตะ

ไฮเดรต 24.82 กรัม ในน้ำต้มที่เย็นแล้ว เติมนจนได้ปริมาตร 1 ลิตร เก็บรักษาโดยการเติม
คลอโรฟอร์ม 5 มิลลิลิตร หรือโซเดียมไฮดรอกไซด์ 1 กรัม/สารละลาย 1 ลิตร

7. สารละลายมาตรฐานโซเดียมไฮโอซัลเฟต 0.0250 นอร์มัล เจือจางสารละลาย
โซเดียมไฮโอซัลเฟต 0.1 นอร์มัล 250 มิลลิลิตร ด้วยน้ำกลั่นให้เป็น 1 ลิตร เก็บรักษาโดยการ
เติมคลอโรฟอร์ม 5 มิลลิลิตร หรือโซเดียมไฮดรอกไซด์ 0.4 กรัม/สารละลาย 1 ลิตรสารละลาย
เหล่านี้ต้องนำมาหาความเข้มข้นที่แน่นอน (Standardization) ด้วยสารละลายมาตรฐานไดโครเมต
(อยู่ในเรื่องการวิเคราะห์ DO)

8. สารละลายมาตรฐานโพแทสเซียมไดโครเมต 0.0250 นอร์มัล ละลาย
โพแทสเซียมไดโครเมตที่อบแห้งที่อุณหภูมิ 103 องศาเซลเซียส นาน 2 ชั่วโมง จำนวน 1.226
กรัม/น้ำกลั่น 1 ลิตร

9. สารละลายโซเดียมซัลไฟต์ 0.0250 นอร์มัล ละลายโซเดียมซัลไฟต์ปราศจากน้ำ
1.575 กรัม ในน้ำกลั่น 1 ลิตร (สารละลายนี้ไม่อยู่ตัวต้องเตรียมในวันที่ใช้เท่านั้น)

วิธีวิเคราะห์

1. ปรับอุณหภูมิของน้ำให้ประมาณ 20 องศาเซลเซียส
2. เติมหอกซิเจนลงในน้ำโดยการพ่นอากาศลงไป
3. เติมน้ำลงในขวด BOD ขวดที่ 1 มาหาค่า DO ของจุดเริ่มต้นหรือ DO ของวันที่
ศูนย์จดค่าไว้หน้าขวด BOD ขวดที่ 2 ไป Incubateในที่มืด ที่ 20 c° เป็นเวลา 5 วันแล้วนำมาหาค่า
DO ของวันที่ 5

การคำนวณ

DO 0- DO 5

ค่า บีโอดี (มก./ล.) = $\frac{\text{ปริมาตรน้ำตัวอย่าง}}{\text{ปริมาตรน้ำตัวอย่าง}} \times 100$

เมื่อ DO1 = ค่าออกซิเจนละลายที่ไตเตรตได้ในวันแรก

DO5 = ค่าออกซิเจนละลายที่ไตเตรตได้ในวันที่ 5 (ค่าเฉลี่ยของ 2 ขวดที่เหลือ)

3.5) การวิเคราะห์หาค่าการนำไฟฟ้า (EC)

หลักการ

ค่าการนำไฟฟ้า เป็นการวัดความสามารถของน้ำที่จะให้กระแสไฟฟ้าไหลผ่าน ซึ่ง
ขึ้นอยู่กับความเข้มข้น ชนิดของไอออนและอุณหภูมิทั้งนี้สารละลายอนินทรีย์จะเป็นตัวนำไฟฟ้าได้ดี
เพราะสามารถแตกตัวให้อิออนได้ ส่วนสารอินทรีย์จะไม่ใช่ตัวนำไฟฟ้า เพราะไม่สามารถแตกตัว
ในน้ำได้จึงไม่นำไฟฟ้า นอกจากนี้ถ้ามี pH มากกว่า 9 หรือน้อยกว่า 5 หรืออุณหภูมิสูงค่า
การนำไฟฟ้าก็จะสูงตามไปด้วย ค่าการนำไฟฟ้ามีหน่วยเป็นไมโครโมห์ต่อเซนติเมตร
(Micromhos/cm) หรือไมโครซีเมนซ์ต่อเซนติเมตร (Microsimans/cm)

การนำไปใช้ประโยชน์ของค่าการนำไฟฟ้า ได้แก่ ในการควบคุมหม้อต้มและ
ควบคุมการกำจัดความกระด้างในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้เป็นข้อมูลพื้นฐาน
ในการวิเคราะห์ตัวแปรต่างๆ เช่น ปริมาณของแข็ง คลอไรด์ และความกระด้าง เป็นต้น

เครื่องมือและอุปกรณ์

1. เครื่องวัดค่าการนำไฟฟ้า
2. ปีกเกอร์ขนาด 100 มิลลิลิตร

วิธีการวิเคราะห์

การวัดค่าการนำไฟฟ้าด้วยเครื่องมือ วิธีการวิเคราะห์จะขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ให้ศึกษาวิธีการวิเคราะห์จากคู่มือนั้นๆ การวัดค่าการนำไฟฟ้าด้วยเครื่องมือวิเคราะห์ค่าการนำไฟฟ้าเสียบปลั๊ก กดปุ่ม On/Off รอ 15 นาที เพื่อทำการอุ่นเครื่องและตรวจสอบความพร้อมของเครื่องก่อนใช้งาน กด Mode เลือกพารามิเตอร์ Cond จากนั้น กด Cal เพื่อเข้าสู่กระบวนการทำงาน Calibration ทำการ Calibrate โดยล้าง Probe ด้วยน้ำกลั่นและจุ่มลงใน KCl ความเข้มข้น 0.01 M ปรับให้ได้ค่าการนำไฟฟ้า 1413 $\mu\text{s}/\text{cm}$ อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส จากนั้นล้าง Probe ด้วยน้ำกลั่นเช็ดให้แห้งการวัดตัวอย่าง กด Mode เข้าสู่การวิเคราะห์ตัวอย่าง โดยการนำตัวอย่างน้ำมาปริมาตร 100 มิลลิลิตร ณ. สภาวะอุณหภูมิห้อง ล้าง Probe ด้วยน้ำกลั่นและจุ่มลงในตัวอย่าง อ่านค่าบันทึกผลค่าการนำไฟฟ้าและอุณหภูมิที่ได้ลงในตารางบันทึกผล ทำซ้ำจนหมดตัวอย่างที่ต้องการวิเคราะห์ ล้าง Probe ด้วยน้ำกลั่นซับด้วยกระดาษทิชชูให้แห้ง เก็บเข้าที่ปิดเครื่อง

หมายเหตุ ทุกขั้นตอนให้ล้าง Probe ด้วยน้ำกลั่น ซับให้แห้ง หัว Probe ต้องจุ่มอยู่ในสารละลาย Electrolyte หรือน้ำกลั่นตลอดเวลา

3.6) การวิเคราะห์ของแข็งทั้งหมด (Total Solids)

หลักการ

ตัวอย่างน้ำที่ผสมกันอย่างดีในถ้วยระเหยซึ่งทราบน้ำหนักจะถูกนำไประเหยด้วยไอน้ำ จนแห้งและนำไปอบที่ 103-105 องศาเซลเซียส ทำให้เย็นและชั่งน้ำหนัก น้ำหนักส่วนที่เพิ่มคือ น้ำหนักของของแข็งทั้งหมดในน้ำ

เครื่องมือและอุปกรณ์

1. ถ้วยระเหย (ถ้วยกระเบื้อง)
2. หม้ออังน้ำ
3. โถทำแห้ง (Desiccator)
4. ตู้อบ
5. เครื่องชั่ง 4 ตำแหน่ง

วิธีการวิเคราะห์

นำถ้วยกระเบื้องไปอบที่อุณหภูมิ 103-105 องศาเซลเซียส 1 ชั่วโมง ปล่อยให้เย็นในโถทำแห้งเมื่อจะใช้จึงนำมาชั่ง สมมุติเป็นน้ำหนัก A เขย่าตัวอย่างให้เข้ากันเทใส่ถ้วยกระเบื้อง ปริมาตร 50 มิลลิลิตร นำเข้าอบในตู้อบอุณหภูมิ 103-105 องศาเซลเซียสอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ปล่อยให้เย็นในโถทำแห้ง ชั่งน้ำหนักสมมุติเป็นน้ำหนัก B ทำซ้ำ 2 ครั้งจนได้น้ำหนักคงที่

การคำนวณ

$$\text{ของแข็งทั้งหมด (มก./ล.)} = \frac{(B - A) \times 10^6}{C}$$

- A = น้ำหนักถ้วยระเหยอย่างเดียว , กรัม
 B = น้ำหนักถ้วยระเหยและของแข็ง , กรัม
 C = ปริมาตรตัวอย่างน้ำ (มล.)

3.7) การวิเคราะห์หาค่าไนโตรเจน (TKN)

Total Kjeldahl Nitrogen หรือ ทีเคเอ็น (TKN) หมายถึง ผลรวมของแอมโมเนีย และสารอินทรีย์ไนโตรเจน การหาค่าทีเคเอ็นมักทำโดยเปลี่ยนสารอินทรีย์ไนโตรเจนให้มาอยู่ในรูปแอมโมเนียก่อน แล้วจึงวัดปริมาณแอมโมเนียทั้งหมด

การเก็บรักษาตัวอย่างน้ำ เมื่อเก็บตัวอย่างน้ำแล้วควรนำมาวิเคราะห์ทันที ถ้าจะยังไม่ทำการวิเคราะห์ให้เก็บรักษาตัวอย่างโดยเติมกรดกำมะถันเข้มข้น 0.8 มิลลิลิตร/ตัวอย่างน้ำ 1 ลิตร แล้วนำไปแช่เย็น

เครื่องมือและอุปกรณ์

1. ขวดเจลดาลท์ (Kjeldahl) ขนาด 800 มิลลิลิตร
2. ชุดเครื่องมือสำหรับการย่อยสลาย
3. ชุดเครื่องมือสำหรับการกลั่นแอมโมเนีย

สารเคมี

1. พรอทออกไซด์
2. กรดกำมะถัน
3. โพแทสเซียมซัลเฟต
4. โซเดียมไฮดรอกไซด์
5. โซเดียมไธโอซัลเฟต
6. สารละลายฟีนอล์ฟทาลีน

การเตรียมสารเคมี

1. สารละลายพรอทซัลเฟต ละลายพรอทออกไซด์ (HgO, Red) 8 กรัม ในกรดกำมะถัน 6 นอร์มัล ปริมาตร 100 มิลลิลิตร
2. น้ำยาสำหรับย่อยสลาย (Digestion Reagent) ละลายโพแทสเซียมซัลเฟต (K_2SO_4) 134 กรัม ในน้ำกลั่น 650 มิลลิลิตร เติมกรดกำมะถันเข้มข้น 200 มิลลิลิตร คนให้เข้ากัน และเติมสารละลายพรอทซัลเฟต 25 มิลลิลิตร เจือจางด้วยน้ำกลั่นให้สารละลายมีปริมาตร 1 ลิตร เก็บรักษาที่อุณหภูมิ 20 องศาเซลเซียส เพื่อป้องกันการตกผลึก
3. สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์-โซเดียมไธโอซัลเฟต (Sodium Hydroxide-Sodium Thiosulfate Reagent) สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ 500 กรัม และโซเดียมไธโอซัลเฟต ($Na_2S_2O_3 \cdot 5H_2O$) 25 กรัม ในน้ำกลั่นเจือจางเป็น 1 ลิตร
4. สารละลายฟีนอล์ฟทาลีนอินดิเคเตอร์ ละลายฟีนอล์ฟทาลีน 5 กรัม ในเอทานอล 95% เจือจางในน้ำกลั่นเป็น 500 มิลลิลิตร

วิธีการวิเคราะห์

ตวงน้ำตัวอย่างใส่ขวดเจลดาลท์ 25 มิลลิลิตร

การย่อยสลาย

เติมน้ำยาสำหรับย่อยสลาย 50 มิลลิลิตร ลงในขวดเจลตาลท์ นำเข้าเครื่องย่อยสลาย ต้มจนเกิดควันสีขาว ให้ต้มเรื่อยๆจนได้สารละลายสีใส จากนั้นย่อยสลายต่ออีก 20-30 นาที ปิดเครื่องย่อยทิ้งให้เย็น เติมน้ำกลับ 70 มิลลิลิตร เขย่าให้เข้ากันและทำให้เป็นต่างโดยการเติม โซเดียมฮดรอกไซด์-โซเดียมไฮโอซัลเฟต 50 มิลลิลิตร และฟีนอลทาลีน 5 หยด

การกลั่น

ต่อขวดเจลตาลท์เข้ากับเครื่องกลั่นด้วยความร้อนที่พอเหมาะ เก็บส่วนที่กลั่นออกมาผ่านหลอดแก้วที่จุ่มในสารละลายกรดบอริก 50 มิลลิลิตร โดยใช้เวลากลั่น 4 นาที นำมาไตเตรทด้วยสารละลายกรดซัลฟูริกเข้มข้น 0.02 นอร์มัล จนได้สีเดม (สีม่วงของสารละลายบอริก) สังเกต และจดปริมาตรที่ใช้ในการไตเตรท

การคำนวณ

สารอินทรีย์ไนโตรเจน = TKN - แอมโมเนียไนโตรเจน

2.2 การศึกษาคุณภาพดิน

การศึกษาปริมาณธาตุอาหารหลัก (N, P, K) และธาตุอาหารรอง (Ca, Mg, S) ในดินห้องน้ำ ในแหล่งน้ำที่มีบัวภายในจังหวัดอุบลราชธานีกลุ่มผู้วิจัยได้รวบรวมขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์มี รายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) ทำการสุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง เพื่อเป็นตัวแทนในการศึกษาคุณภาพดิน หลังจากทำการสำรวจความหลากหลายของบัวในเบื้องต้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยสุ่มตัวอย่างได้ 21 จุด จากถนนสายหลัก 8 เส้นทาง โดยใช้พิกัดเดียวกับการศึกษาคุณภาพน้ำ
- 2) ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลคุณภาพน้ำภาคสนาม ณ 21 จุดดังกล่าว โดยใช้ค่าความเป็นกรดต่าง ค่าออกซิเจนที่ละลายในน้ำ ค่าการนำไฟฟ้า เป็นต้น
- 3) เก็บตัวอย่างดิน ตามจุดต่างๆ ทั้ง 21 จุด ใส่ถุงพลาสติก เพื่อนำมาตากให้แห้งในที่ร่มและวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ โดยมีพารามิเตอร์ที่ศึกษา คือธาตุอาหารหลักทั้ง 3 ได้แก่ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม และธาตุอาหารรอง ได้แก่ แคลเซียม แมกนีเซียม ซัลเฟอร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ขั้นตอนการเก็บตัวอย่าง

อุปกรณ์เก็บตัวอย่าง

1. เสียม พลั่ว และเครื่องมือเก็บตัวอย่างดิน
2. ถัง เก็บตัวอย่างดิน
3. ถุงพลาสติกสำหรับใส่ตัวอย่างดิน 1 กิโลกรัม

2) วิธีการเก็บตัวอย่าง

1. ขุดดินตามแนวตึงประมาณ 15 เซนติเมตร
2. แฉะดินจากปากหลุมข้างใดข้างหนึ่ง ให้หนาประมาณ 1 เซนติเมตร จนถึงก้นหลุมแล้ววัดดินชั้น เหลือส่วนตรงกลางไว้ 2-3 เซนติเมตร ใส่ไว้ในภาชนะรวบรวมดิน ปฏิบัติเช่นนี้ทุกๆจุดตามที่กำหนดไว้

3. คลุกเคล้าดินทั้งหมดให้เข้ากัน แบ่งดินประมาณ 1 กิโลกรัมใส่ถุงพลาสติกที่สะอาด รัดปากถุงให้แน่น บันทึกรายละเอียดตัวอย่างดินให้เรียบร้อย

3) การเตรียมตัวอย่างดินเพื่อการวิเคราะห์

1. นำตัวอย่างดินแต่ละตัวอย่างลงภาชนะ หรือเกลี่ยบนกระดาษที่สะอาด ผึ่งให้แห้งในที่ที่ไม่มีฝุ่นละออง หรือสารเคมีใดๆ และผึ่งในที่ร่มไม่ให้โดนแดด

2. นำตัวอย่างดินที่แห้งดีแล้วมาบด โดยการบดด้วยครกกระเบื้อง แล้วร่อนด้วยตระแกรง

3. นำตัวอย่างดินที่ร่อนได้ใส่ในภาชนะที่สะอาด หรือถุงพลาสติกแล้วติดป้ายแสดงตัวอย่างดินไว้ เพื่อนำไปวิเคราะห์

4) การวิเคราะห์คุณภาพดิน

4.1) การวิเคราะห์ไนโตรเจน

4.1.1) อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ไนโตรเจน

1. ขวดแก้วกันแบน (Erlenmeyer Flask) ขนาด 250 มิลลิลิตร
2. ปิเปตขนาด 10 มิลลิลิตร
3. กระบอกตวงขนาด 25 และ 50 มิลลิลิตร
4. บิวเรตขนาด 50 มิลลิลิตร

4.1.2) สารเคมีที่ใช้ในการวิเคราะห์ไนโตรเจน

1. สารละลายโพแทสเซียมไดโครเมท (Potassium Dichromate) 1 N โดยนำโพแทสเซียมไดโครเมท ($K_2Cr_2O_7$) อบที่ 25 องศาเซลเซียส 49 กรัม ละลายในน้ำกลั่น ปรับปริมาตร 1 ลิตร

2. ละลายเฟอร์รัสแอมโมเนียมซัลเฟต (Ferrous Ammonium Sulphate) 0.1 N โดยนำเฟอร์รัสแอมโมเนียมซัลเฟต ($Fe(NH_4)_2(SO_4)_2 \cdot 6H_2O$) 200 กรัม (ละลายในน้ำกลั่น 500 มิลลิลิตร) เติมกรดซัลฟูริกเข้มข้นลงไป 25 มิลลิลิตร ปรับปริมาตร 1 ลิตร

3. สารละลายออร์โทฟีแนนโทรีนอินดิเคเตอร์ (0.025 M) โดยนำเฟอร์รัสซัลเฟต ($FeSO_4 \cdot 7H_2O$) 0.7 กรัมและออร์โทฟีแนนโทรีน (O-Phenanthroline) 1.48 กรัม ละลายในน้ำกลั่น ปรับปริมาตร 100 มิลลิลิตร

4.1.3) วิธีการวิเคราะห์

1. ชั่งตัวอย่างดิน 1 กรัม (บันทึกน้ำหนักที่แน่นอนเป็นทศนิยม 4 ตำแหน่ง) ใส่ในขวดแก้วกันแบนขนาด 250 มิลลิลิตร
2. ปิเปตสารละลายโพแทสเซียมไดโครเมท 1 N 10 มิลลิลิตร
3. เติมกรดซัลฟูริกเข้มข้น 15 มิลลิลิตร เขย่าขวดแก้วเบาๆเป็นเวลา 1-2 นาที ตั้งทิ้งไว้เป็นเวลา 30 นาที
4. เติมน้ำกลั่นประมาณ 50 มิลลิลิตร ตั้งทิ้งไว้ให้เย็น
5. หยดอินดิเคเตอร์ ออร์โทฟีแนนโทรีน 5 หยด

6. ไตรเตรทด้วยสารละลายเฟอร์รัสแอมโมเนียมซัลเฟต 0.5 N เพื่อหาปริมาณโพแทสเซียมไดโครเมท ที่เหลือจากปฏิกิริยาจนกระทั่งสีของสารละลายดินเปลี่ยนจากสีน้ำตาลแดงเป็นสีเขียว

7. บันทึกปริมาณโพแทสเซียมไดโครเมท และเฟอร์รัสแอมโมเนียมซัลเฟตที่ใช้

8. ทำ Blank เช่นเดียวกันกับวิธีวิเคราะห์ดิน

9. คำนวณปริมาตรอินทรีย์คาร์บอน อินทรีย์วัตถุในดิน และปริมาณไนโตรเจนในดิน

4.1.4) การคำนวณ

$$\% \text{ Organic carbon} = \frac{(B-T)}{B} N \times \frac{100}{77} \times \frac{3}{10^3} \times \frac{100}{X} \times 10$$

$$\text{Organic matter} = \% \text{ Organic car} \times 1.724$$

$$\text{หรือ Organic matter} = \frac{(B-T)}{B} N \times \frac{100}{77} \times \frac{100}{58} \times \frac{3}{10^3} \times \frac{100}{X} \times 10$$

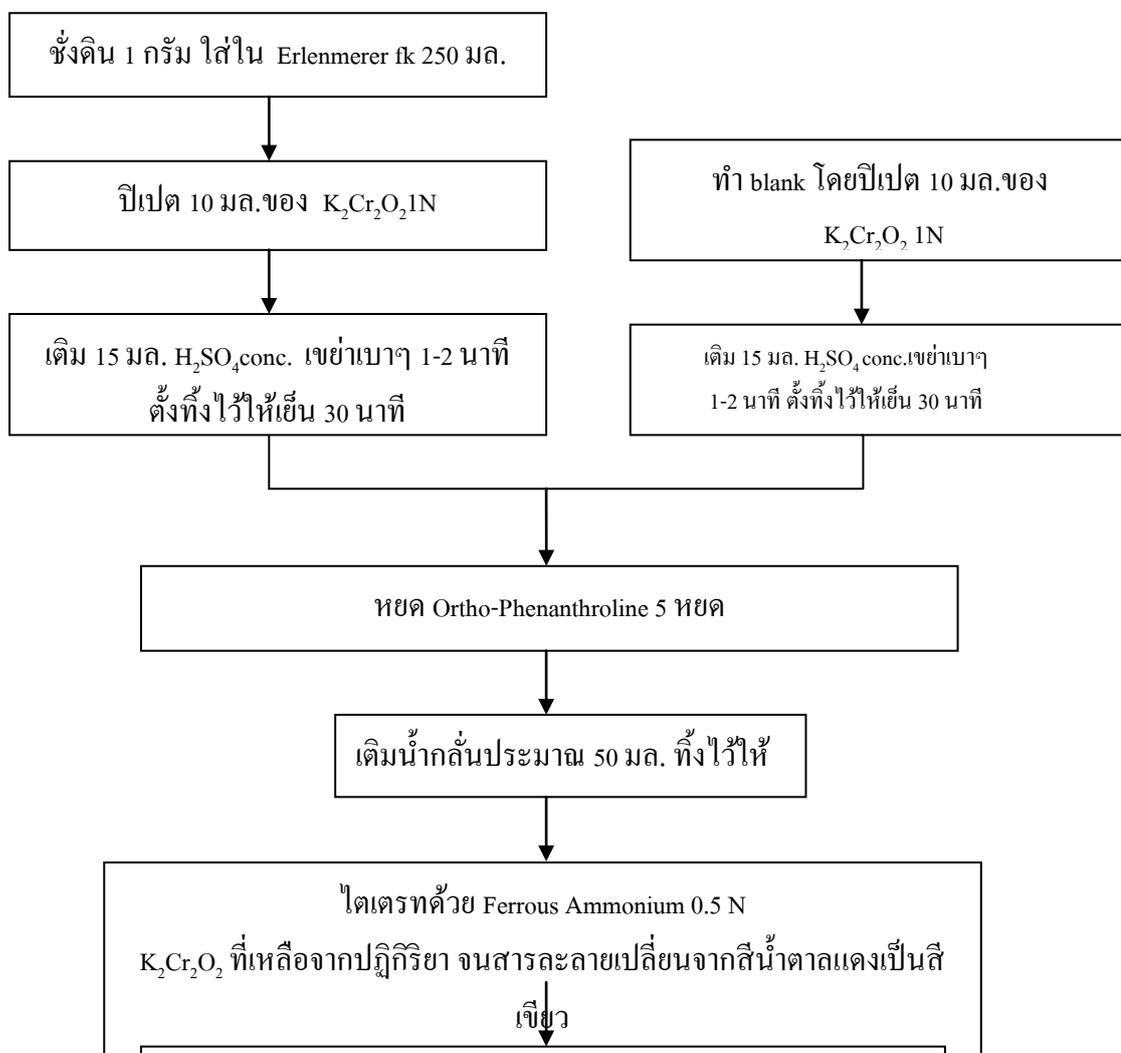
$$\% \text{ Total Nitrogen} = \text{Organic matter} \times 0.05$$

เมื่อ N = ความเข้มข้นของโพแทสเซียมไดโครเมท (นอร์มอล)

B = ปริมาณของสารละลายเฟอร์รัสแอมโมเนียม ซัลเฟตที่ไตรเตรทกับ blank(ml)

T = ปริมาณของสารละลายเฟอร์รัสแอมโมเนียม ซัลเฟตที่ไตรเตรทกับตัวอย่างดิน(ml)

X = น้ำหนักดิน (กรัม)

ภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์ปริมาณไนโตรเจนในดิน

4.2) การวิเคราะห์ฟอสฟอรัส

4.2.1) อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ฟอสฟอรัส

1. เครื่อง Spectrophotometer
2. หลอดทดลอง (Test Tube)
3. กระจกกรองเบอร์ 5
4. ขวดแก้วรูปชมพู่ (Erlenmeyer Flask) ขนาด 50 มล., 120 มล.
5. ปิเปตขนาด 5, 10 และ 20 มล.
6. ขวดวัดปริมาตร ขนาด 100 มล.
7. ขวดโพลีเอตไธลีน
8. กระจกทึบ
9. เครื่องอบ (Oven)

4.2.2) สารเคมีที่ใช้ในการวิเคราะห์ฟอสฟอรัส

1. สารละลาย Bary II (30.03 M $\text{NH}_4\text{F}/0.1 \text{ MHCL}$)
2. สารละลายแอมโมเนียมโมลิบเดต (Ammonium Molibdate ,
(NH_4)₆Mo₇O₂₄·H₄O)
3. กรดกำมะถัน (H_2SO_4) เข้มข้น 2.5 M
4. สารละลายโพแทสเซียมแอนติโมนีทาร์เทรต (Potassium
Antimonytarte. $\text{KsbOC}_4\text{H}_4\text{O}_6 \cdot 1/2\text{H}_2\text{O}$)
5. สารละลายกรดแอสคอร์บิก (Ascorbic Acid) 1.75%
6. สารละลายกรดบอริก (Boric Acid, H_3BO_3) 4.4%
7. สารละลายมาตรฐานฟอสฟอรัส
8. สารละลายโพแทสเซียมไดไฮโดรเจนฟอสเฟต (KH_2PO_4)
9. สารละลายมาตรฐานฟอสฟอรัส 0-3ppm (Working Standard)
10. conc. H_2SO_4 เข้มข้นอย่างน้อย 96%

4.2.3) วิิธีหาฟอสฟอรัส ฟอสฟอรัสในดินมีทั้งที่อยู่ในรูปอินทรีย์ฟอสเฟต

และอนินทรีย์ฟอสเฟต รูปของฟอสฟอรัสที่พืชดูดไปใช้ คือ Orthophosphate (H_2PO_4) และ Dibasic Orthophosphate ($\text{H}_2\text{PO}_4^{-2}$) การหาฟอสฟอรัสมีสองขั้นตอนคือ วิิธีสกัด และวิิธีปรับสี วิิธีสกัดมีหลายวิิธี แต่เป็นที่ยอมรับอยู่ในกองวิิเคราะห์ดินมีวิิธี คือวิิธี Bary II สารละลาย Bary II ประกอบด้วย HCL และ NH_4F ฟอสฟอรัสละลายง่ายในดิน กรดจะถูกสกัดออก ส่วนใหญ่ คือ

Calcium-Phosphate และบางส่วนเป็น Aluminium และ Iron-Phosphate NH_4F จะละลาย Al และ Fe- Phosphate ออกมาโดย Fluorid จะ Form-Complex กับ Fe และ Al ในสารละลายที่เป็นกรดทำให้ Phosphate ถูกปล่อยออกมาวิธีนี้เหมาะกับดินที่เป็นกรดปานกลาง

4.2.4) อุปกรณ์ สารเคมี และวิธีการเตรียม

1. เครื่อง Spectrophotometer
2. สารละลาย 0.1 M Ammonium Fluorid (NH_2F) สารละลาย Ammonium Fluorid 3.7 กรัม ด้วยน้ำกลั่นปรับปริมาตรเป็น 100 มล. (เก็บไว้ในขวด Polyethylene)
3. กรดเกลือ 0.5 M (HCl 0.5 M) Dilute 83.3 มล. HCl 6M (หรือ 43.1 มล. conc HCl) ให้มีปริมาตรเป็น 1 ลิตร ด้วยน้ำกลั่น
4. ละลาย Bary II (0.1 M HCl และ 0.03 M NH_4F) ใส่ 0.1 M NH_4F 30 มล. (ข้อ 1) และ 0.5 HCl (ข้อ 3) 200 มล. ในขวดที่มีน้ำกลั่นประมาณ 700 มล. และปรับปริมาตรเป็น 1 ลิตร (สารละลายนี้สามารถเก็บไว้ได้เกิน 1 ปี ในขวด Polyethylene)

สารปรับสีที่ใช้

1. กรดกำมะถัน 2.5 M ค่อยๆเติมกรดกำมะถันเข้มข้น 70 มล. ลงใน Volumetric Flask ขนาด 500 มล. ที่มีน้ำบรรจุอยู่ 300 มล. กวนให้เข้ากันดีปรับปริมาตรเป็น 500 มล. (ภายหลังจากที่ทิ้งให้สารละลายเย็น)
2. สารละลาย Ammonium Molybdate 4 กรัม ด้วยน้ำกลั่น 100 มล. (เก็บในขวด Polyethylene)
3. ละลาย Potassium Antimony Tartrate ($\text{KsbOC}_4\text{H}_4\text{O}_6$) ละลาย Potassium Antimony Tartrate 0.27 กรัม ด้วยน้ำกลั่น 100 มล.
4. สารละลาย Ascorbic Acid ละลาย Ascorbic Acid 1.75 กรัม ด้วยน้ำกลั่น 100 มล. (สารละลายชนิดนี้จะต้องเตรียมใหม่ทุกครั้งที่ใช้)
5. สารละลายผสม (Mixed Reagent) จะต้องเตรียมใหม่ทุกครั้งที่ทำ
การวิเคราะห์ประกอบด้วย
  - (1) 25 M H_2SO_4 50 มล.
  - (2) ละลาย Ammonium Molybdate 15 มล.
  - (3) สารละลาย Ascorbic Acid 30 มล.
  - (4) สารละลาย Potassium Antimony Tartate 5 มล.
  - (5) น้ำกลั่น 100 มล.
 การเตรียมสารละลายผสมควรใส่ในขวด Polyethylene หรือขวด Pyrex เขย่าให้เข้ากันได้ดี
6. Boric Acid (H_3BO_4) ละลาย 45 กรัม Boric Acid ในน้ำกลั่น 1 ลิตร สารละลายมาตรฐานฟอสฟอรัส 50 ppm สารละลาย KH_2PO_4 0.215 กรัม (ใช้ชนิด A.R Grade อบที่อุณหภูมิ 105 องศาเซลเซียส ประมาณ 2-3 ชั่วโมง) ในน้ำกลั่น 400 มล. และปรับปริมาตรเป็น 1 ลิตร ปิเปตสารละลายมาตรฐาน 50 ppm นี้ลงใน Volumetric Flask ขนาด 200

ลิตร ดังนี้ 0,2,6,8,10, และ 12 มล.ลงใน Volumetric Flask ปรับปริมาตรด้วยน้ำกลั่นเป็น 200 มล. จะได้สารละลายฟอสฟอรัส 0,0.5 ,1.0 ,1.5 ,2.0,2.5 และ 3 ppm ตามลำดับ

4.2.5) วิธีทำการทดลอง

1. ชั่งดิน 1 กรัม ใส่ใน Erlenmeyer Flask ขนาด 50 มล. โดยทำ bank และ Referenc Sample ไปพร้อมกันด้วย
2. เติมสารละลาย Bray II 20 มล. เขย่าด้วยมือ นาน 1 นาที กรองทันที ใช้กระดาษกรอง เบอร์ 5
3. ถ้าสารละลายไม่ใสก็ให้กรองใหม่อีกครั้ง โดยใช้กระดาษกรองแผ่นเดิม
4. หลังจากสกัดได้สารละลายใสแล้ว บีบเปิดสารละลาย มา 3 มล. ใส่ในหลอดทดลองเติม Boric Acid 3 มล. และ Mixed Reagent 3 มล. ผสมให้เข้ากันดี ตั้งทิ้งไว้อย่างน้อย 1 ชั่วโมง เพื่อให้สีน้ำเงินเกิดขึ้นจนสมบูรณ์ นำไปวัดด้วยเครื่อง Spectrophotometer ที่ความยาวคลื่น 880 หรือ 882 นาโนเมตร โดยนำไปเทียบกับสารละลายมาตรฐานทุกครั้งจะต้อง ทำ bank ด้วย

4.2.6) การคำนวณ

$$P \text{ (ppm หรือ mg / kg soil)} = \frac{20(a - b)}{A}$$

a = ppm ในน้ำตัวอย่าง

b = ppm ใน bank

20 = อัตราส่วน Extracting Solution : ดิน (20/ 1 ดิน=20)

A = น้ำหนักดินแห้ง

4.2.7) สิ่งที่ต้องสังเกต

1. ค่าฟอสฟอรัสที่วัดได้จะสูงขึ้นตามความเข้มข้นของสี (น้ำเงิน)
2. ค่าที่ผ่านได้ถ้ามีค่าเกิน 3 ppm จะต้อง Dilute ให้มีค่าไม่เกิน 3 ppm ค่าที่อ่านได้จึงจะได้ค่าที่ถูกต้อง
3. ดินที่มีสีดำ หรือดินที่มีปริมาณดินเหนียวค่อนข้างสูง จะมีค่าฟอสฟอรัสสูงกว่าดินที่เป็นดินทราย
4. ควรเตรียมสารละลายปรับสีให้มีปริมาณมากพอ สำหรับดินที่มีค่าฟอสฟอรัสสูงในกรณีที่จะต้องทำการ Dilute ด้วย

4.3) การวิเคราะห์โพแทสเซียม

4.3.1) อุปกรณ์ สารเคมี และวิธีการเตรียม

1. น้ำยาสกัด DA (Duble Acids) บีบเปิดกรดไฮโดรคลอริก 83 มล. ใส่ในขวดปริมาตร 2,000 มล. และกรดซัลฟูริก 14 มล. ปรับปริมาตรให้ได้ 2,000 มล.
2. Ionic Strength Adjuster (5 M NaCL) ชั่งโซเดียมคลอไรด์ 292.2 กรัม ละลายในน้ำกลั่น 1 ลิตร

3. std. K⁺ ซ็้อสำเร็จรูป (1995 ATI Orion Boston , MA 02129 USA)

4. เครื่อง Flame Photometer

4.3.2 วิธีการทดลอง

ชั่งดิน 6 กรัม เติมน้ำยาสกัด DA 24 มล. เขย่าด้วยเครื่อง 5 นาที กรองด้วยกระดาษกรอง Whatman NO.42 บีบอัดสารละลายที่สกัดได้ 10 มล. ปริมาตรให้ได้ 25 มล. (ด้วยการเติมน้ำกลั่น 15 มล.) เติมน้ำ ISA K⁺ 0.5 มล. วัดด้วยเครื่อง Microprosser Ion Analyzer (MIA)

4.3.3 วิธีการคำนวณ

ปริมาตร K ในดิน = K x df

เมื่อ K คือ ค่าที่อ่านได้ในเครื่อง

df = Dilution Factor

ซึ่งในการ วิเคราะห์ได้ทำการวิเคราะห์ ที่ห้องปฏิบัติการ การวิเคราะห์ดินของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4 ซึ่งตั้งอยู่ที่ สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่วิทยาศาสตร์ประจำห้องปฏิบัติการ

4.4) วิธีวิเคราะห์ โพแทสเซียม แคลเซียม และแมกนีเซียม

วิธีวิเคราะห์ โพแทสเซียม แคลเซียม และแมกนีเซียมที่เป็นประโยชน์ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสกัด ขั้นตอนนี้จะใช้สารละลายต่างๆ สกัดเอาไอออนที่ละลายน้ำได้ และแลกเปลี่ยนได้ออกมาอยู่ในสารละลาย สารละลายที่ใช้สกัด ได้แก่

- 1.0 M NH₄OAc
- 1.0 M HNO₃
- 1.0 M HClO₄.
- 25 M HOAc + 0.015 M NH₄F
- Mehlich III (0.2 M HOAc + 0.25 M NH₄NO₃ + 0.015 M NH₄F + 0.013 M HNO₃ + 0.001 M EDTA)
- 0.5 M NaHCO₃ pH 8.5

สารละลายเหล่านี้มีความสามารถสกัดส่วนที่ละลายน้ำได้ ได้ดีพอๆ กัน แต่สามารถสกัดส่วนที่แลกเปลี่ยนได้ได้ต่างกัน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ความเข้มข้นของไอออนที่สกัดได้ วิธีที่นิยมใช้มี 3 วิธี คือ

1. Flame photometer วิธีนี้ใช้ได้ดีเฉพาะการวิเคราะห์โพแทสเซียม
2. Atomic absorption spectrophotometry (AAS) : วิธีนี้ใช้ได้ดีกับ แคลเซียม และ แมกนีเซียม แต่ไม่สะดวกสำหรับโพแทสเซียม เนื่องจากความเข้มข้นของ โพแทสเซียม มักสูงเกินไปสำหรับการวิเคราะห์ด้วยวิธีนี้ ทำให้ต้องเจือจาง 50-250 เท่า จึงจะวิเคราะห์ได้

3. ICP-AES : วิธีนี้ใช้ได้สะดวกทั้ง 3 ธาตุ แต่เครื่องมือมีราคาแพง และค่าใช้จ่ายในการวิเคราะห์สูงกว่าวิธี AAS และ Flame photometer

4.4.1) สารเคมี

สารละลายแอมโมเนียมอะซิเตต สารละลายแอมโมเนียมอะซิเตต: เตรียมโดยเจือจาง glacial acetic acid (CH_3COOH : 99%) 115 cm^3 ด้วยน้ำปริมาตรประมาณ 1600 cm^3 เติมสารละลายแอมโมเนีย (NH_3 Solution : 25%) ลงไป 140 cm^3 คนสารละลายด้วยเครื่องคนแม่เหล็ก ปล่อยให้แห้งให้อุณหภูมิของสารละลายลดลงใกล้อุณหภูมิห้องปรับ pH เป็น 7.0 ด้วยสารละลายเจือจางของกรดอะซิติก หรือแอมโมเนีย แล้วปรับปริมาตรสารละลายเป็น 2 dm^3

สารละลายมาตรฐาน K (Stock Standard Solution) สารละลายมาตรฐาน K (Stock Standard Solution): เตรียมจาก KCl (AR grade) โดยนำสารนี้ไปอบที่อุณหภูมิ $100-110^\circ\text{C}$ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง แล้วปล่อยให้เย็นในโถแก้วดูดความชื้น ชั่งสารนี้มา 1.9067 กรัม ละลายน้ำแล้วปรับปริมาตรเป็น 1000 cm^3 จะได้สารละลายซึ่งมีความเข้มข้น 1000 mg-K/dm^3 เก็บสารละลายนี้ในขวด polyethylene และเก็บไว้ในที่มืด

สารละลายมาตรฐาน Ca (Stack Standard Solution) สารละลายมาตรฐาน Ca (Stack Standard Solution): เตรียมจาก CaCO_3 (AR grade) โดยนำสารนี้ไปอบที่อุณหภูมิ $100-110$ เซลเซียสเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง แล้วปล่อยให้เย็นในโถแก้วดูดความชื้น ชั่งสารนี้มา 2.4972 กรัม ใส่ในบีกเกอร์ขนาด 100 cm^3 เติมน้ำกลั่นลงไปประมาณ 25 cm^3 จนท่วมสารค่อย ๆ เติม 1.0 M HCl (AR grade) ลงไปจน CaCO_3 ละลายหมด จากนั้นเติมกรดเพิ่มอีกประมาณ 25 cm^3 แล้วปรับปริมาตรเป็น 1000 cm^3 ด้วยน้ำกลั่น จะได้สารละลายซึ่งมีความเข้มข้น 1000 mg-Ca/dm^3 เก็บสารละลายนี้ในขวด polyethylene และเก็บไว้ในที่มืด

สารละลายมาตรฐาน Mg (stock standard solution) สารละลายมาตรฐาน Mg (stock standard solution): เตรียมจาก Mg ribbon ความบริสุทธิ์ไม่ต่ำกว่า 99.9 % ทำความสะอาดผิวของ Mg ribbon ด้วย 1 M HCl ในผิวสะอาดไม่มีสารออกไซด์สีเทาเคลือบอยู่ อบที่อุณหภูมิ $100 - 100$ เซลเซียส ประมาณ 30 นาที แล้วปล่อยให้เย็นในโถแก้วดูดความชื้น ใช้กรรไกรสแตนเลสตัดและชั่ง 1.0000 กรัม ละลายใน 1.0 M HCl ประมาณ 100 cm^3 แล้วปรับปริมาตรเข้ม 1000 cm^3 ด้วยน้ำกลั่น จะได้สารละลายซึ่งมีความเข้มข้น 1000 mg-Mg/dm^3 เก็บสารละลายนี้ในขวด polyethylene และเก็บไว้ในที่มืด

4.4.2) อุปกรณ์และเครื่องแก้ว

1. Flame Photometer (ใช้ AAS แทนได้)
2. Atomic absorption spectrophotometer (AAS)
3. Orbital flask shaker
4. Dispenser ขนาด 25 cm^3 และ 5 cm^3
5. เครื่องชั่ง ความละเอียด 0.01 กรัม
6. Erlenmeyer flask ขนาด 250 cm^3
7. Volumetric flask ขนาด 100 cm^3
8. Volumetric flask ขนาด 25 cm^3

9. Measuring pipet ขนาด 5 cm³ Plastic funnel Whatman paper filter No 5

4.4.3) วิธีการทดลอง

1. ชั่งดินตัวอย่างละ 5 กรัม ใส่ใน erlenmeyer flask ขนาด 250 cm³
2. เติมสารละลาย 1.0 M NH₄OAc pH 7.0 ลงไป 50 cm³ โดยใช้ dispenser แล้วนำไปเขย่าด้วยเครื่อง orbital shaker นาน 30 นาที
3. กรองสารละลายลงใน volumetric flask ขนาด 100 cm³ ผ่านกระดาษกรอง Whatman No.5 แล้วล้างดินที่ค้างอยู่ใน erlenmeyer flask ด้วย 1.0 M NH₄OAc pH 7.0 อีกประมาณ 30 cm และกรองสารละลายทั้งหมดรวมกัน แล้วปรับปริมาตรด้วยน้ำกลั่น
4. เจือจางสารละลายมาตรฐาน K ลงให้มีความเข้มข้น 100 mg-K/dm³ (ปิเปต Stock standard มา 10 cm³ ใส่ใน volumetric flask ขนาด 100 cm³ แล้วปรับปริมาตรด้วยน้ำกลั่น) สารละลายที่ได้เรียกว่า intermediate standard จากนั้นเจือจาง intermediate standard ด้วยน้ำกลั่นให้มีความเข้มข้น 2 4 6 8 และ 10 mg-K/dm³ สารละลายที่ได้นี้เรียกว่า working standard
5. เจือจางสารละลายมาตรฐาน Ca ลงให้มีความเข้มข้น 100 mg-Ca/dm³ เติมสารละลาย Sr ลงใน volumetric flask ขนาด 100 cm³ จำนวน 6 ใบ ใบละ 10 cm³ แล้วปิเปตสารละลาย intermediate standard ที่เตรียมไว้ลงไป 2 4 6 8 10 และ 12 cm³ ตามลำดับ จากนั้นปรับปริมาตรด้วยน้ำกลั่น
6. เจือจางสารละลายมาตรฐาน Mg ลงให้มีความเข้มข้น 50 mg-Mg/dm³ ด้วยน้ำกลั่น เติมสารละลาย Sr ลงใน volumetric flask ขนาด 100 cm³ จำนวน 6 ใบ ใบละ 10 cm³ แล้วปิเปตสารละลาย intermediate standard ที่เตรียมไว้ลงไป 1 2 3 4 5 และ 6 cm³ ตามลำดับ จากนั้นปรับปริมาตรด้วยน้ำกลั่น เก็บสารละลายในขวด polyethylene ในกรณีที่ต้องการเก็บไว้ใช้เป็นเวลานาน
7. เติมสารละลาย Sr ลงใน volumetric flask ขนาด 25 cm³ จำนวน 3 ใบ (เท่ากับจำนวนตัวอย่างดิน) ใบละ 2.5 cm³ จากนั้นปิเปตสารละลายที่กรองได้จากข้อ 5.3 ลงไปตัวอย่างละ 2.5 cm³ แล้วปรับปริมาตรด้วยน้ำกลั่น
8. นำสารละลายที่เตรียมได้ในข้อ 5 6 และ 7 ไปวัดการดูดกลืนแสงแฉ่งของ Ca และ Mg ด้วยเครื่อง AAS
9. นำสารละลายที่เตรียมได้ในข้อ 3 และ 4 ไปวัดการปลดปล่อยแสงของ K ด้วยเครื่อง flame photometer หรือเจือจางตามคำแนะนำของผู้ควบคุมปฏิบัติการ แล้วนำไปวัดการปลดปล่อยแสงด้วยเครื่อง AAS
10. เขียนกราฟมาตรฐาน และคำนวณความเข้มข้นของตัวอย่างด้วยโปรแกรม CalLib หรือความเข้มข้นของ K Ca และ Mg คำนวณได้จากสูตร

4.4.4) การคำนวณ

$$\text{Exch. Cation} = \text{CfV}_s/W \quad \text{mg/kg}$$

เมื่อ C = ความเข้มข้นของ K Ca หรือ Mg ในสารละลายที่คำนวณได้จากโปรแกรม CalLib (mg/dm^3)

f = จำนวนเท่าที่ต้องเจือจางสารละลายสกัดก่อนนำไปวิเคราะห์ (ปริมาตรสุทธิของสารละลายก่อนวิเคราะห์/ปริมาตรของสารละลายสกัด)

V_s = ปริมาตรสุทธิของสารละลายที่สกัดได้ในที่นี้คือ 100 cm^3

W = น้ำหนักดิน

4.5 การวิเคราะห์กำมะถัน

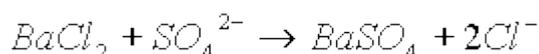
วิธีวิเคราะห์กำมะถันที่เป็นประโยชน์มี 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสกัดกำมะถันที่อยู่ในรูปซัลเฟตไอออน หรือสามารถเปลี่ยนเป็นซัลเฟตไอออนได้ง่าย โดยใช้สารละลายต่าง ๆ เช่น

- 0.01 M $\text{Ca}(\text{H}_2\text{PO}_4)$
- 0.25 M KCl
- 0.5 M NaHCO_3
- 0.15 % CaCl_2
- 5 mM MgCl_2
- 500 $\text{mg-P}/\text{dm}^3$ KH_2PO_4
- 0.5 M NH_4OAc + 0.25 M HOAc

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปริมาณหรือความเข้มข้นของซัลเฟตไอออนในสารละลายที่สกัดได้ วิธีวิเคราะห์ที่นิยมมี 2 วิธี คือ

1. วิธีวัดความขุ่น (turbidimetry หรือ Nephelometry) วิธีนี้วิเคราะห์โดยเติม BaCl_2 ลงไปในสารละลายที่สกัดได้ หากมี SO_4^{2-} อยู่ ปฏิกริยาเคมีเกิดขึ้นดังสมการ

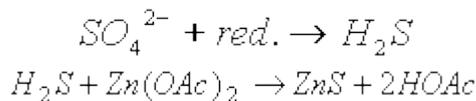

BaSO_4 เป็นสารที่ละลายน้ำได้น้อย ($K_{sp} = 1.3 \times 10^{-10}$) จึงเกิดตะกอนขุ่นขาวขึ้น เพื่อลดการละลายของ BaSO_4 ให้ต่ำลงอีก นิยมเติมสารประเภทแอลกอฮอล์ เช่น $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}$ ลงไปด้วย และเพื่อต้องการให้ BaSO_4 แขนวลอยอยู่ในสารละลายได้มาก นิยมเติมสารเพิ่มความหนืด เช่น glycerin, gum acacia หรือ polyvinyl alcohol ลงไปด้วย จากนั้นนำสารแขวนลอยไปวัดความขุ่นที่ความยาวคลื่นประมาณ 400 nm ถ้าสารแขวนลอยขุ่นมากแสดงว่ามี ซัลเฟตมากนั่นเอง

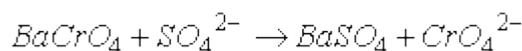
2. วิธีวัดการดูดกลืนแสง (spectrophotometry)

(1) Johnson&Nishita method วิธีนี้จะต้องรีดิวซ์ซัลเฟตในสารละลายด้วยกรดผสม HI, HCOOH และ H_3PO_3 ไปเป็น H_2S จากนั้นจับแก๊สที่เกิดขึ้นด้วยสารละลาย Zn (OAc) 2 แล้วนำไปทำปฏิกิริยากับ p-aminodimethylaniline โดยมี FeCl_3 เป็นสารเร่ง จะได้

methylene blue แล้วนำไปวัดการดูดกลืนแสงที่ความยาวคลื่น 670 nm ปฏิกริยาเคมีเกิดขึ้นดังสมการ

(2) Chromate method วิธีนี้วิเคราะห์โดยเติมผง BaCrO₄ ลงไปในสารละลายที่สกัดได้จากดิน ถ้าในสารละลายมีซัลเฟตอยู่ จะเกิดปฏิกิริยาดังสมการ

จากนั้นแยกตะกอนแขวนลอยของ BaCrO₄ และ BaSO₄ ออกแล้วนำไปวัดการดูดกลืนแสงของโครเมตที่ความยาวคลื่น 370 nm วิธีนี้มีข้อเสียที่มีไอออนอื่นอีกหลายชนิดที่สามารถเกิดปฏิกิริยากับ BaCrO₄ ได้ เช่น ฟอสเฟต อาเซนเนต ซิลิเนต และตะกั่ว เป็นต้น ดังนั้นหากสารละลายมีไอออนเหล่านี้อยู่ จะทำให้ผลการวิเคราะห์ห่างกว่าความเป็นจริง

(3) Th-morin method วิธีนี้วิเคราะห์โดยเติมสารประกอบเชิงซ้อน Th-morin (3, 5, 7, 2', 4' -pentahydroxyflavon) ลงไปในสารละลายที่สกัดได้จากดิน ถ้าในสารละลายมีซัลเฟตอยู่ ซัลเฟตจะเกิดปฏิกิริยา Th-morin กลายเป็นสารประกอบ Th-SO₄ สารประกอบ Th-morin มีสีเหลืองและดูดกลืนแสงได้ดีที่สุดที่ความยาวคลื่น 410 nm ดังนั้น ถ้าในสารละลายมีซัลเฟตอยู่จะทำให้ค่าการดูดกลืนแสงลดลง นอกจากนี้สารประกอบ Th-morin ยังเรืองแสงสีเขียวเมื่อได้รับรังสีอุลตราไวโอเล็ต ในขณะที่ Th-SO₄ ไม่เรืองแสง ดังนั้นสามารถวิเคราะห์ความเข้มข้นของซัลเฟตได้อีกวิธีหนึ่ง โดยการวัดความเข้มของแสงสีเขียวที่ลดลง เทคนิคนี้มีไอออนรบกวนการวิเคราะห์ที่สำคัญ คือ ฟลูออไรด์ ฟอสเฟต และเหล็ก (III) ข้อเสียของวิธีนี้คือ Th-(NO₃)₄·2H₂O เป็นสารที่มีราคาแพง และเป็นสารกัมมันตภาพรังสี ทำให้ต้องเพิ่มการป้องกันอันตรายระหว่างการวิเคราะห์

3. วิธีไอออนโครมาโทกราฟี วิธีนี้วิเคราะห์โดยใช้เครื่องไอออนโครมาโทกราฟี ข้อดีของวิธีนี้คือ สามารถวิเคราะห์แอนไอออนชนิดอื่น เช่น ฟลูออไรด์ คลอไรด์ไนเตรต หรือ ฟอสฟอรัส ได้พร้อมกันในครั้งเดียว ส่วนข้อเสียของวิธีนี้คือ ถ้าความเข้มข้นของไอออนชนิดใดชนิดหนึ่งสูงกว่าความเข้มข้นของไอออนที่ต้องการวิเคราะห์มาก จะทำให้สัญญาณของไอออนนั้นซ้อนทับสัญญาณของไอออนที่ต้องการวิเคราะห์ ดังนั้นวิธีนี้จึงเหมาะกับการวิเคราะห์ซัลเฟตที่สกัดด้วยน้ำ ในกรณีที่ต้องการวิเคราะห์ซัลเฟตที่สกัดด้วยสารละลาย จำเป็นต้องมีกระบวนการกำจัดหรือลดความเข้มข้นของแอนไอออนที่ใช้สกัดเสียก่อน

4. วิธี Inductively coupled plasma atomic emission spectrophotometry (ICP-AES) วิธีนี้วิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือ ICP-AES ข้อดีของวิธีนี้คือ สามารถวิเคราะห์ได้รวดเร็ว และสะดวกเนื่องจากไม่มีกระบวนการทางเคมีใด ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในขั้นตอนการวิเคราะห์ และมีช่วงความเข้มข้นที่วิเคราะห์ได้ (working range) กว้างกว่าวิธีอื่น เครื่อง ICP-AES มีราคาแพง ทำให้หน่วยงานที่มีงบประมาณน้อย ไม่สามารถจัดหาเครื่องมือชนิดนี้ได้

4.5.1 อุปกรณ์และเครื่องแก้ว

1. Vis spectrophotometer

2. Analytical balance ความละเอียด 0.1 mg
3. Erlenmeyer flask ขนาด 250 cm³ จำนวน 3 ใบ
4. Erlenmeyer flask ขนาด 50 cm³ จำนวน 3 ใบ
5. Volumetric flask ขนาด 25 cm³ จำนวน 10 ใบ
6. Volumetric flask ขนาด 100 cm³ จำนวน 1 ใบ
7. Volumetric pipet ขนาด 10 cm³ จำนวน 2 อัน

4.5.2 สารเคมี

1. สารละลายโซเดียมคลอไรด์ในกรดไฮโดรคลอริก ซึ่งเตรียมโดยละลาย NaCl (LR grade) 240 กรัม ในน้ำกลั่นประมาณ 800 cm³ เติมกรด HCl เข้มข้น (35-37% AR grade) ลงไป 5 cm³ แล้วปรับปริมาตรเป็น 1000 cm³
2. สารละลายกลีเซอรินในเอทานอล : เตรียมโดยผสมกลีเซอริน (C₃H₈O₃ : AR grade) 300 cm³ กับเอทานอล (CH₃CH₂OH : 95% LR grade) 600 cm³ เข้าด้วยกัน
3. Mixed reagent : ผสมสารละลายในข้อ 4.1 และ 4.2 ลงในขวด dispenser ในอัตราส่วน 1:1
4. สารละลายมาตรฐานซัลเฟต : เตรียมโดยนำ Na₂SO₄ ไปอบที่อุณหภูมิ 100-110 °C เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง ทั้งให้เย็นในโถแก้วดูความชื้นจากนั้นชั่งสารนี้มา 4.4299 กรัม ละลายน้ำแล้วปรับปริมาตรเป็น 1 dm³ จะได้สารละลายที่มีความเข้มข้น 1000 mg-S/dm³
5. BaCl₂ : ใช้ในสภาพของแข็ง
6. สารละลายสกัด : เตรียมโดยละลาย 1.47 กรัม CaCl₂·2H₂O ในน้ำ 1 dm³ จะได้สารละลายนี้ความเข้มข้น 0.01 M

4.5.3 วิธีทดลอง

1. ชั่งดินตัวอย่างละ 5 กรัม (ความละเอียด 0.01 กรัม) ใส่ใน erlenmeyer flask ขนาด 250 cm³
2. เติมสารละลายสกัดลงไป 25 cm³ โดยใช้ dispenser
3. นำไปเขย่าด้วยเครื่องเขย่านาน 30 นาที จากนั้นกรองด้วยกระดาษกรอง Whatman No.5 และรองรับสารที่กรองได้ด้วย erlenmeyer flask ขนาด 50 cm³
4. เจือจางสารละลายซัลเฟตมาตรฐาน โดยปิเปตสารละลาย 10 cm³ ใส่ใน volumetric flask ขนาด 100 cm³ แล้วปรับปริมาตรด้วยน้ำกลั่น
5. ปิเปตสารละลายมาตรฐานที่เจือจางแล้วจากข้อ 5.4 ใส่ใน volumetric flask ขนาด 25 cm³ จำนวน 0 1 2 3 4 6 และ 8 cm³ (ใช้ flask 7 ใบ)
6. เติม mixed reagent ลงใน volumetric flask ทั้ง 7 ใบในข้อ 5 ในละ 10 cm³ โดยใช้ dispenser แล้วปรับปริมาตรด้วยน้ำกลั่น
7. ปิเปตสารละลายที่สกัดได้จากข้อ 3 ตัวอย่างละ 10 cm³ ใส่ใน volumetric flask ขนาด 25 cm³ จากนั้นเติม mixed reagent ลงไป flask ละ 10 cm³ แล้วปรับ

ปริมาตรด้วยน้ำกลั่น นำสารที่เตรียมได้ในข้อ 6 (Standard) และข้อ 7(sample) ไปยังเครื่องวัดการดูดกลืนแสง (UV-Vis speetrophotometer)

8. เติมผง $BaCl_2$ ลงไปประมาณ 50 mg แล้วเขย่า 10 ครั้ง วางทิ้งไว้ประมาณ 2 นาที เพื่อให้ฟองอากาศลอยขึ้นสู่ผิวของสารละลายจนหมด

9. วัดความขุ่นที่ความยาวคลื่น 410 nm เทียบกับ reagent blank (ปรับค่าการดูดกลืนแสงของ reagent blank ให้อ่านค่าเป็น 0.00)

10. เขียนกราฟความสัมพันธ์ระหว่างค่าความขุ่น (turbidance) ที่วัดได้ของสารละลายมาตรฐาน (เตรียมได้ในข้อ 5) กับความเข้มข้นของซัลเฟตในหน่วย $mg-S/25cm^3$ ด้วยโปรแกรม CalLib หรือโปรแกรมอื่นที่ผู้ควบคุมปฏิบัติการจัดหาไว้ให้

4.5.4 การคำนวณ

ความเข้มข้นของกำมะถันที่เป็นประโยชน์ในดินตัวอย่าง คำนวณได้จากสูตร Avail S = $mVs/WV \times mg-S/kg$

เมื่อ m = ความเข้มข้นของซัลเฟตที่อ่านได้จากโปรแกรม CalLib ($mg-S/25cm^3$)

Vs = ปริมาตรของสารละลายสกัดที่ใช้ในที่นี้คือ $25 cm^3$

Vx = ปริมาตรของสารละลายสกัดที่กรองได้และนำไปวิเคราะห์ (cm^3)

W = น้ำหนักดินตัวอย่าง (g)

ศึกษาการเจริญเติบโตของบัวและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของบัว

1. สถานที่ทำการวิจัย

1) สถานที่ปลูกบัว ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วิทยาเขตบ้านยางน้อย โดยใช้ท่อซีเมนต์ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 80 เซนติเมตร และสูง 60 เซนติเมตร มีฝาปิดก้นท่อ จำนวน 200 ท่อ โดยเป็นท่อ 2 ชั้น 20 ท่อ และท่อชั้นเดียว 180 ท่อ โดยใช้กระถางบัว 200 กระถาง

2) สถานที่ปลูกบัว และอนุบาลบัวบ้านเลขที่ 213 หมู่ที่ 12 ต.ไร่น้อย อ.เมือง จ.อุบลราชธานี โดยใช้ท่อซีเมนต์ 50 ท่อ และกระถางบัว จำนวน 150 กระถาง

3) บัวในแหล่งน้ำธรรมชาติ

2. วัสดุและอุปกรณ์ในการศึกษา

1. กล้องถ่ายรูป
2. ตลับเมตร
3. ถังน้ำ
4. ปุ๋ยเคมี
5. ดินเหนียว
6. ป้ายชื่อ

3. วิธีการศึกษา

3.1 รวบรวมชนิดพันธุ์บัวต่างๆทั้งปทุมชาติและอุบลชาติ มาปลูกในบริเวณแหล่งเรียนรู้ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี บ้านยางน้อย โดยนำกระถางบัวที่รวบรวมมาใส่ในท่อซีเมนต์

ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 80 เซนติเมตร และสูง 60 เซนติเมตร จำนวน 200 ท่อ และปลุกในบริเวณ
บ้านเลขที่ 213 หมู่ 12 ต.ไรร้อย อ.เมือง จ.อุบลราชธานี และศึกษาในประเด็นต่างๆดังนี้

- 1) การเจริญเติบโตของบัว
- 2) การขยายพันธุ์บัว
- 3) ปัจจัยในการเจริญเติบโต
- 4) โรคและแมลงศัตรู

3.2 ศึกษาการเจริญเติบโตของบัว การขยายพันธุ์บัว ปัจจัยในการเจริญเติบโต โรคและ
แมลงศัตรู จากการสำรวจบัวในแหล่งน้ำธรรมชาติเพิ่มเติม